

Uchwała Nr
Rady Powiatu Lidzbarskiego
z dnia

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w
Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2025 r., poz. 1684) oraz art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r., poz. 913 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033” stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej Starostwa Powiatowego w Lidzbarku Warmińskim.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r., poz. 913 ze zm.) do zadań powiatu należy opracowanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Przyjęty Uchwałą Rady Powiatu Lidzbarskiego dnia 7 marca 2019 r. „Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2019-2025” obowiązywał do 2025 roku.

Konieczne jest zatem przyjęcie nowego Programu, niezbędnego do pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz uczestnictwa w programach celowych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Wobec powyższego zasadne jest przyjęcie niniejszej uchwały.

Sporządziła: Alicja Grodowska

**Powiatowy Program Działań
na rzecz Osób Niepełnosprawnych
w Powiecie Lidzbarskim
na lata 2026-2033**

Orneta 2026

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Uwarunkowania prawne i programowe	5
2. Diagnoza sytuacji osób z niepełnosprawnościami w powiecie	10
2.1. Osoby z niepełnosprawnościami w powiecie lidzbarskim	10
2.2. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami	12
2.3. Osoby z niepełnosprawnościami na rynku pracy	15
2.4. Dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	16
2.5. Osoby z niepełnosprawnościami w systemie pomocy społecznej	17
3. Potencjał instytucjonalny powiatu w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami ...	19
4. Cele i kierunki działań	21
Priorytet I. Świadomość społeczna	22
Priorytet II. Codzienne funkcjonowanie	24
Priorytet III. Likwidacja barier	26
Priorytet IV. Rozwój dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami	28
Priorytet V. Aktywność zawodowa	30
Priorytet VI. Aktywność społeczna	32
Priorytet VII. System wsparcia osób z niepełnosprawnościami	34
5. Monitoring i ewaluacja	35
6. Główne źródła finansowania	37

Wprowadzenie

W świetle definicji przyjętej w 1980 roku przez Światową Organizację Zdrowia, niepełnosprawność to „ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu”¹. W polskim ustawodawstwie, niepełnosprawność została zdefiniowana jako trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy². Definicja ta koresponduje z zawartym w Deklaracji Praw Osób Niepełnosprawnych, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 9 grudnia 1975 roku, pojęciem „osoby niepełnosprawnej” określającym w ten sposób „każdą osobę, która w wyniku deficytu swoich fizycznych lub umysłowych zdolności, wrodzonych lub nabytych, nie jest w stanie zapewnić sobie, częściowo lub całkowicie, warunków koniecznych do swego indywidualnego lub społecznego życia”.

Niepełnosprawność może wiązać się z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną, psychofizyczną, komunikowania się oraz funkcjonowania w społeczeństwie. Jej przyczynami mogą być przewlekłe choroby, wady wrodzone, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Może zatem wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień. Bardzo ważne w tym kontekście jest jednak wskazanie, iż niepełnosprawność jako efekt upośledzenia czy uszkodzenia funkcjonowania narządu lub organizmu człowieka to tylko jedna strona problemu.

Współczesne, tzw. socjopolityczne ujęcie, wskazuje organizację społeczeństwa – nieadekwatną do potrzeb, oczekiwań i możliwości ludzi z niepełnosprawnościami – jako powód powstawania różnych ograniczeń w ich aktywności. Innymi słowy, w tym ujęciu niepełnosprawność jest bardziej rezultatem istnienia różnych barier oraz niedostosowania stosunków wewnątrz społeczeństwa niż zdeterminowana biologicznie³. Bardzo ważnym aspektem jest tu również świadomość społeczna w obszarze niepełnosprawności i postrzeganie osób z niepełnosprawnościami nie tylko poprzez pryzmat ograniczeń wynikających ze stanu zdrowia i sprawności, ale przede wszystkim – jako pełnoprawnych członków społeczności. W Polsce już na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku pojęcie „niepełnosprawność” zaczęło zastępować stosowane wcześniej pojęcie „inwalidztwa”. Termin ten w coraz większym zastępuje obecnie również takie pojęcia jak niedołączność, upośledzenie czy ułomność, które postrzegane są w sposób pejoratywny. Co raz częściej mówi się również już nie tyle o osobach niepełnosprawnych, co o „osobach z niepełnosprawnością”. Ma to służyć zniwelowaniu dominacji kwestii niepełnosprawności w postrzeganiu człowieka nią dotkniętego.

¹ Cyt. za <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/niepelnosprawnosc;3947453.html>

² Art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

³ Por. C. Barnes, G. Mercer, *Niepełnosprawność*, tłum. P. Morawski, Warszawa 2008, s. 18-20.

Opracowanie i realizacja powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych stanowi, zgodnie z *Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*, zadanie powiatu. W świetle art. 35a tejże ustawy, program powinien być zgodny z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych oraz obejmować działania na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania, a także przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Jego opracowanie i realizacja powinny bazować na współpracy z instytucjami administracji rządowej i samorządowej.

Realizując obowiązek ustawowy, Samorząd Powiatu Lidzbarskiego opracował *Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033*. Realizacja zawartych w nim celów i działań ma służyć poprawie sytuacji osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących powiat lidzbarski, poprzez zwiększenie ich dostępu do różnych sfer życia społecznego, identyfikowanie i likwidację barier, zarówno architektonicznych i funkcjonalnych, jak i mentalnych w świadomości społeczeństwa, a także budowanie skutecznego systemu wsparcia z uwzględnieniem założeń deinstytucjonalizacji.

Niniejszy dokument składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza ma charakter diagnostyczny i zawiera analizę sytuacji osób z niepełnosprawnościami w powiecie lidzbarskim, z uwzględnieniem takich sfer jak rynek pracy, edukacja i zdrowie oraz potencjału instytucjonalnego powiatu w zakresie wsparcia tych osób. Diagnoza sytuacji osób z niepełnosprawnościami została zasadniczo przeprowadzona w oparciu o dane za lata 2022-2024, z zastrzeżeniem, iż przyjęto zasadę wykorzystywania danych rocznych najbardziej aktualnych na moment opracowywania dokumentu. Główne źródło informacji stanowi statystyka publiczna – Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych oraz sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Orniecie, Powiatowego Urzędu Pracy w Lidzbarku Warmińskim oraz ośrodków pomocy społecznej z gmin wchodzących w skład powiatu. Druga część Programu to część operacyjna, precyzująca cele i działania do realizacji w założonej perspektywie czasowej, z uwzględnieniem ich harmonogramu, źródeł finansowania oraz głównych założeń monitoringu.

1. Uwarunkowania prawne i programowe

Zadania państwa w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami mają swoje źródło w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* W świetle jej art. 67 pkt 1 „Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo”, natomiast art. 69 precyzuje: „Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.” Ponadto w art. 68 zawarto następującą deklarację: „Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.”

Uszczegółowienie kwestii praw osób z niepełnosprawnością zawiera *Karta Praw Osób Niepełnosprawnych* przyjęta *Uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku.* W świetle art. 1 „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.” Oznacza to m.in.

- prawo do dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- prawo do dostępu do leczenia, opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny;
- prawo dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną;
- prawo do zarówno nauki w szkołach wspólnie z pełnosprawnymi uczniami, jak i korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- prawo do pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz do korzystania z pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego, a w sytuacji gdy niepełnosprawność lub stan zdrowia na to nie pozwala – do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb;
- prawo do zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności;
- prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych;
- prawo do posiadania samorządnej reprezentacji swojego środowiska i konsultowania z nim wszelkich aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych;
- prawo do pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

W 2012 roku Polska ratyfikowała ponadto *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych*. W jej świetle „niepełnosprawność wynika z interakcji między osobami z dysfunkcjami a barierami

wynikającymi z postaw ludzkich i środowiskowymi, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami”. Do osób niepełnosprawnych natomiast zalicza się osoby mające „długotrwałe naruszoną sprawność fizyczną, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami”. Celem Konwencji jest wobec tak przyjętego rozumienia niepełnosprawności „popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności” (art. 1).

W polskim ustawodawstwie dokumentem, który szczegółowo reguluje obszar zadań państwa w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest *Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*. Osobą niepełnosprawną w świetle art. 1 tejże ustawy jest osoba, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności lub o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów lub o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia. *Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* reguluje m.in. kwestie

- orzekania o niepełnosprawności, w tym powoływania i funkcjonowania zespołów powiatowych i wojewódzkich do spraw orzekania o niepełnosprawności;
- rehabilitacji osób niepełnosprawnych, oznaczającej zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, które zmierzają do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie osób niepełnosprawnych, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia oraz integracji społecznej (w tym rehabilitacji zawodowej i społecznej⁴);
- uprawnień osób niepełnosprawnych m.in. na rynku pracy, w zatrudnieniu oraz w ruchu drogowym;
- szczególnych obowiązków i uprawnień pracodawców w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych;
- funkcjonowania zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej;
- zadań i organizacji służb działających na rzecz osób niepełnosprawnych;
- szkolenia osób niepełnosprawnych;
- funkcjonowania Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz wojewódzkich i powiatowych społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych;
- funkcjonowania Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

⁴ W świetle ustawy rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej zdobycia i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, przez umożliwienie jej korzystania z pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego oraz szkolenia zawodowego (art. 8), natomiast rehabilitacja społeczna ma umożliwić osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym (art. 9).

W świetle *Ustawy* do zadań samorządu powiatu w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych należy w szczególności:

- opracowywanie i realizacja, we współpracy z instytucjami administracji rządowej i samorządowej, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych – zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych;
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;
- dofinansowanie: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych; sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych; zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów; likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych; rehabilitacji dzieci i młodzieży; usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika; zmiany samodzielnego lokalu mieszkalnego;
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej;
- współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;
- doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;
- współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych⁵.

Na szczeblu powiatu zadania w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych realizowane są przez powiatowe centra pomocy rodzinie, natomiast w obszarze rehabilitacji zawodowej – przez powiatowe urzędy pracy.

Organem opiniodawczo-konsultacyjnym powinna być, stworzona przy staroście, powiatowa społeczna rada do spraw osób niepełnosprawnych. Do zakresu działania rady, zgodnie z *Ustawą*, należy m.in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji ich praw; opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych; ocena realizacji programów; a także opinio-

⁵ Wymienione zadania nie są wszystkimi wskazanymi w ustawie, natomiast zostały wybrane na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu. Pełen katalog został wymieniony w art. 35a *Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*.

wanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Wśród ustawowych źródeł uregulowań w obszarze działań na rzecz osób niepełnosprawnych należy wskazać w szczególności następujące dokumenty:

- *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;*
- *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;*
- *Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;*
- *Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;*
- *Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia;*
- *Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym;*
- *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych;*
- *Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o szczególnych rozwiązaniach wspierających osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności;*
- *Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się.*

Zadania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami precyzuje obecnie *Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2026*. Jego cel główny stanowi *Osoby z niepełnosprawnościami w pełni, na równych prawach z innymi obywatelami korzystają z przysługujących im praw i uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym*, jest on realizowany poprzez cztery priorytety i zdefiniowane w ich ramach cele operacyjne:

Priorytet I. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności

- Cel operacyjny 1. Ułatwienie dostępu do usług w zakresie zapobiegania niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków

Priorytet II. Aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

- Cel operacyjny 2. Zwiększenie aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w życiu społecznym

Priorytet III. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami

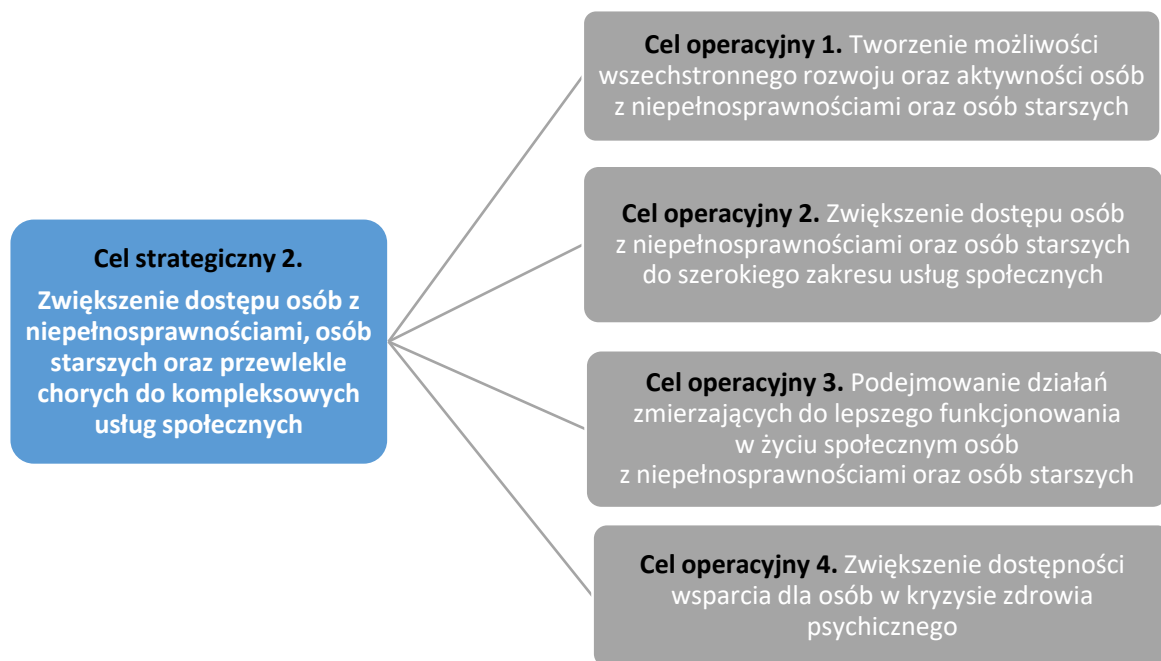
- Cel operacyjny 3. Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy

Priorytet IV. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

- Cel operacyjny 4. Poprawa zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami

Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033 jest zgodny ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Lidzbarskiego na lata 2024-2030*. Jej nadrzędny cel stanowi „Zwiększenie dostępności oraz jakości kompleksowych usług społecznych służących poprawie jakości życia mieszkańców Powiatu Lidz-

barskiego”. Osób z niepełnosprawnościami bezpośrednio dotyczy drugi cel strategiczny w poniższym brzmieniu:

Ponadto w ramach celu strategicznego nr 3 *Zwiększenie kompetencji mieszkańców do podejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej* zaplanowano działania służące aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami takie jak: programy zwiększające szanse osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, uwzględniające m.in. tworzenie miejsc pracy w warunkach chronionych oraz zatrudnienie trenerów pracy, a także wspieranie aktywności zawodowej osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy.

Niniejszy *Program* służy realizacji powyższych celów i urzeczywistnieniu strategii rozwiązywania problemów społecznych w obszarze wsparcia, aktywizacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami. Jest także wyrazem dążenia do pełnego urzeczywistnienia i realizacji praw osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach życia społecznego.

2. Diagnoza sytuacji osób z niepełnosprawnościami w powiecie

2.1. Osoby z niepełnosprawnościami w powiecie lidzbarskim

W świetle danych Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2021 roku powiat lidzbarski zamieszkiwały wtedy 6 164 osoby z niepełnosprawnościami, czyli ok. 15,8% wszystkich jego mieszkańców. Większość z nich to kobiety, które w liczbie 3 432 osób stanowiły 55,7% w strukturze osób z niepełnosprawnościami, podczas gdy liczba mężczyzn wynosiła 2 732, a ich odsetek – 44,3%. Wśród osób z niepełnosprawnościami w 2021 roku przeważały osoby niepełnosprawne prawnie – było to 4 227 osób (68,6%), podczas gdy osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, w liczbie 1 937, stanowiły 31,4%.

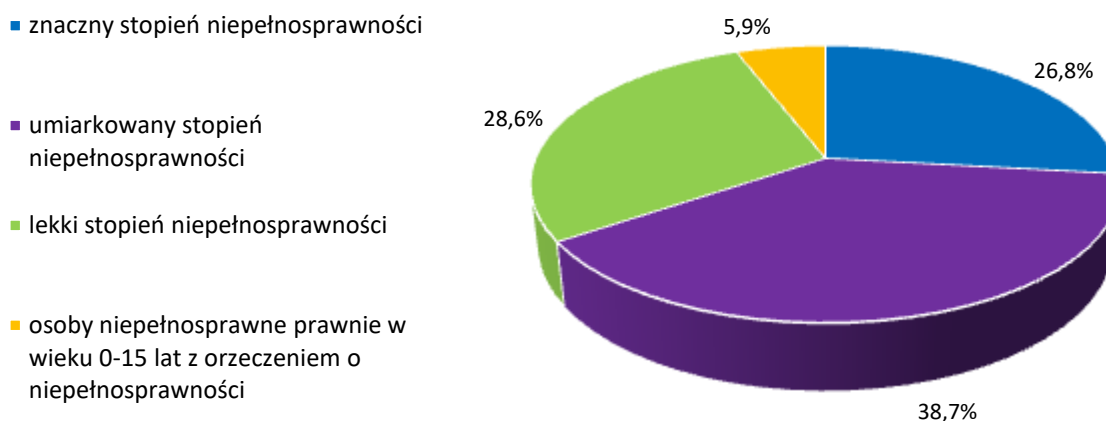
Tabela 1. Osoby z niepełnosprawnościami w powiecie lidzbarskim według gmin (Narodowy Spis Powszechny 2021)

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby niepełnosprawne prawnie	Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie
Powiat lidzbarski	6 164	4 227	1 937
Lidzbark Warmiński	2 666	1 831	835
Lidzbark Warmiński gm. w.	1 053	701	352
Orneta	1 547	1 089	458
Lubomino	376	263	113
Kiwity	522	343	179

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wśród osób niepełnosprawnych prawnie największy odsetek stanowiły w 2021 roku osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności (1 637 osób; 38,7%), a następnie osoby z lekkim stopniem (1 209 osób; 28,6%). W dalszej kolejności były osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności (1 133 osoby; 26,8%) oraz osoby do 15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności (248 osób; 5,9%).

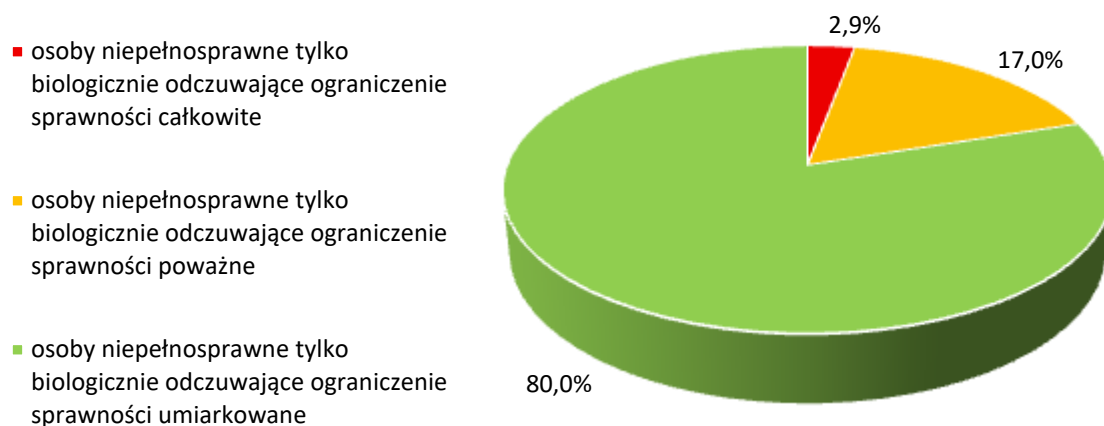
Wykres 1. Osoby niepełnosprawne prawnie według stopnia niepełnosprawności (NSP 2021)

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Spośród osób niepełnosprawnych tylko biologicznie 80,0% deklaruowało, że odczuwa umiarkowane ograniczenie sprawności (1 550 osób), a następnie 17,0% odczuwa poważne (330 osób), a 2,9% całkowite (57 osób) ograniczenie sprawności.

Wykres 2. Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie (NSP 2021)

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Największy odsetek w strukturze osób z niepełnosprawnościami według NSP 2021 miały osoby w wieku poprodukcyjnym, które w liczbie 3 250 stanowiły 52,7% ogółu. W tej grupie, co istotne, była znacząca grupa osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – 1 322 osoby, tj. 40,7% wszystkich osób w wieku poprodukcyjnym. W drugiej kolejności należy wskazać na wiek produkcyjny – w tym wieku były 2 603 osoby z niepełnosprawnościami, które stanowiły 42,2% ogółu. W ich przypadku liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie wynosiła 574, czyli 22,1%.

Tabela 2. Osoby z niepełnosprawnościami według ekonomicznych grup wieku (NSP 2021)

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby niepełnosprawne prawnie	Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie
Wiek przedprodukcyjny	311	270	41
Wiek produkcyjny	2 603	2 029	574
Wiek produkcyjny mobilny	806	651	155
Wiek produkcyjny niemobilny	1 797	1 378	419
Wiek poprodukcyjny	3 250	1 928	1 322

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W wieku przedprodukcyjnym było w tym czasie 311 osób z niepełnosprawnościami, stanowiących 5,0% ogółu. Co istotne, w tej grupie osoby niepełnosprawne tylko biologicznie stanowiły 13,2% ogółu, natomiast osoby niepełnosprawne prawnie 86,8%.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania osób z niepełnosprawnościami, to zgodnie z danymi NSP 2021, byli to w dużej mierze mieszkańcy miast – gdzie mieszkały 3 802 osoby z niepełnosprawnościami (61,7%), podczas gdy na obszarach wiejskich zamieszkiwały 2 362 osoby (38,3%).

O aktualnej skali niepełnosprawności wśród mieszkańców powiatu mogą świadczyć dane Powiatowego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Olsztynie, który swoim obszarem działania obejmuje również powiat lidzbarski. W 2024 roku Zespół wydał 106 orzeczeń osobom zaliczonym do niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu, tj. osobom do 16 roku życia oraz 857 osobom zaliczonym do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu, tj. osobom po 16 roku życia. Liczba wydanych orzeczeń zmniejszyła się w latach 2022-2024 o 116.

Tabela 3. Orzeczenia wydane mieszkańcom powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Lp.	Miesiąc	Liczba wydanych orzeczeń dla osób poniżej 16 roku życia	Liczba wydanych orzeczeń dla osób powyżej 16 roku życia	Razem liczba orzeczeń w poszczególnych miesiącach 2024 roku	Liczba wydanych orzeczeń w 2023 roku	Liczba wydanych orzeczeń w 2022 roku
1	Styczeń	30	70	100	100	138
2	Luty	8	78	86	134	83
3	Marzec	11	82	93	106	92
4	Kwiecień	8	76	84	96	91
5	Maj	8	66	74	95	84
6	Czerwiec	3	75	78	102	73
7	Lipiec	4	81	85	80	83
8	Sierpień	3	62	65	69	113
9	Wrzesień	6	67	73	79	73
10	Październik	10	77	87	102	85
11	Listopad	7	82	89	74	77
12	Grudzień	8	41	49	60	87
Ogółem		106	857	963	1097	1079

Źródło: dane PCPR.

2.2. Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami

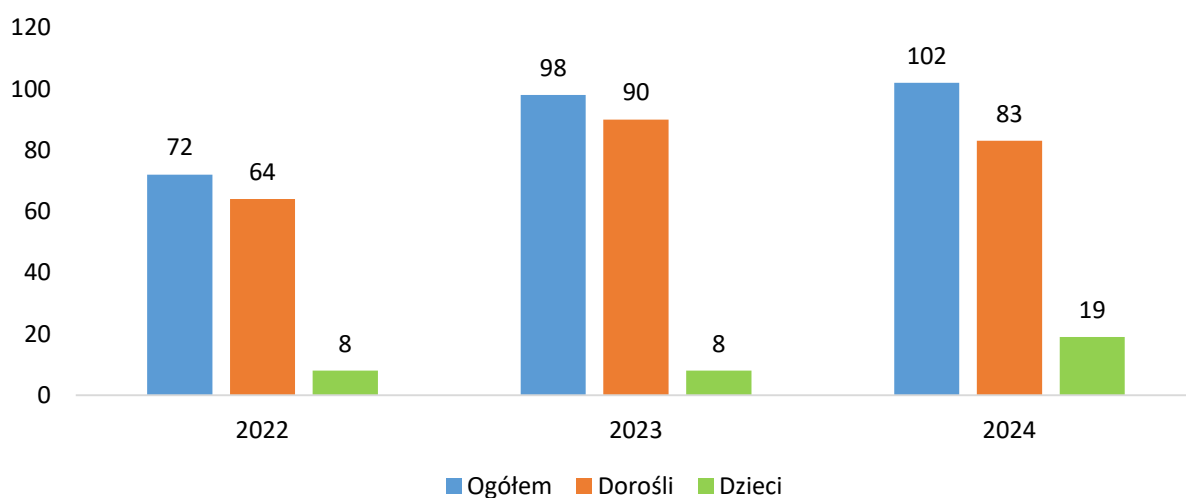
Rehabilitacja społeczna osób z niepełnosprawnościami realizowana jest w powiecie lidzbarskim przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece przede wszystkim poprzez:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
- dofinansowanie do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych;
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji osób niepełnosprawnych;
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- dofinansowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej.

W latach 2022-2024 z dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych w powiecie lidzbarskim skorzystały łącznie 272 osoby z niepełnosprawnościami, w tym 237 dorosłych oraz 35 dzieci. W 2024 roku były to 102 osoby, w tym 83 dorosłych oraz 19 dzieci. W 2024 roku wydatkowano na ten cel kwotę 189 479 zł, w 2023 roku była to kwota 166 159 zł,

a w 2022 roku 109 138 zł. Średnie dofinansowanie w 2024 roku wyniosło 1 858 zł, co oznacza wzrost świadczenia o 163 zł w porównaniu do 2023 roku.

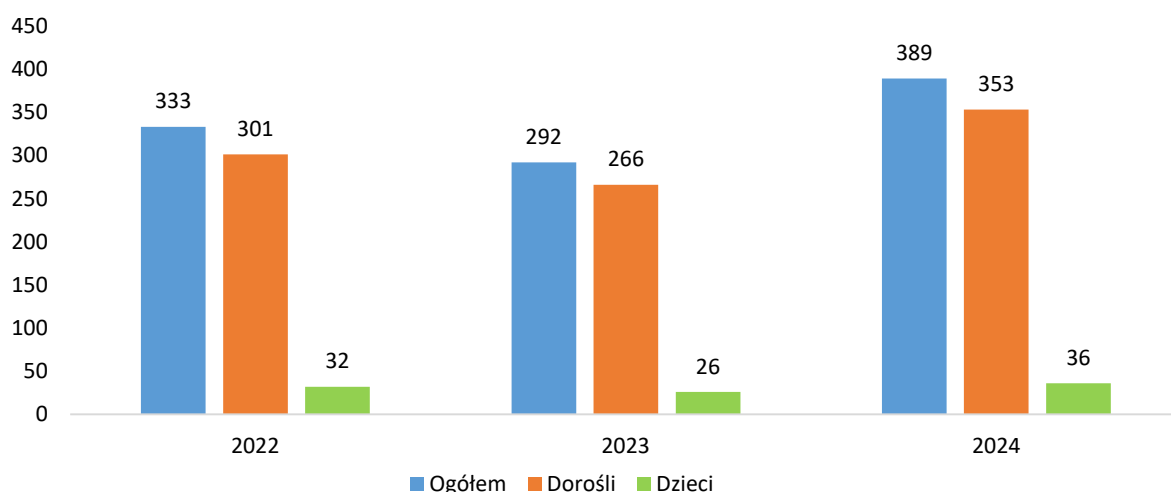
Wykres 3. Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych w powiecie lidzbarskim w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Osoby z niepełnosprawnościami mogą również skorzystać z dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych. W 2024 roku dofinansowaniem na zakup środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych objętych zostało 389 wniosków, w tym 353 wnioski osób dorosłych i 36 wniosków dotyczących dzieci. W 2023 roku dofinansowaniem objęto 292 wnioski, w tym 266 dorosłych i 26 dzieci, natomiast w 2022 roku były to 333 wnioski, w tym 301 dorosłych i 32 dzieci. W 2024 roku wydatkowano na ten cel 625 130,01 zł, w 2023 roku 500 531,77 zł, a w 2022 roku 366 483,56 zł.

Wykres 4. Dofinansowanie do zakupu środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych w powiecie lidzbarskim w latach 2022-2024

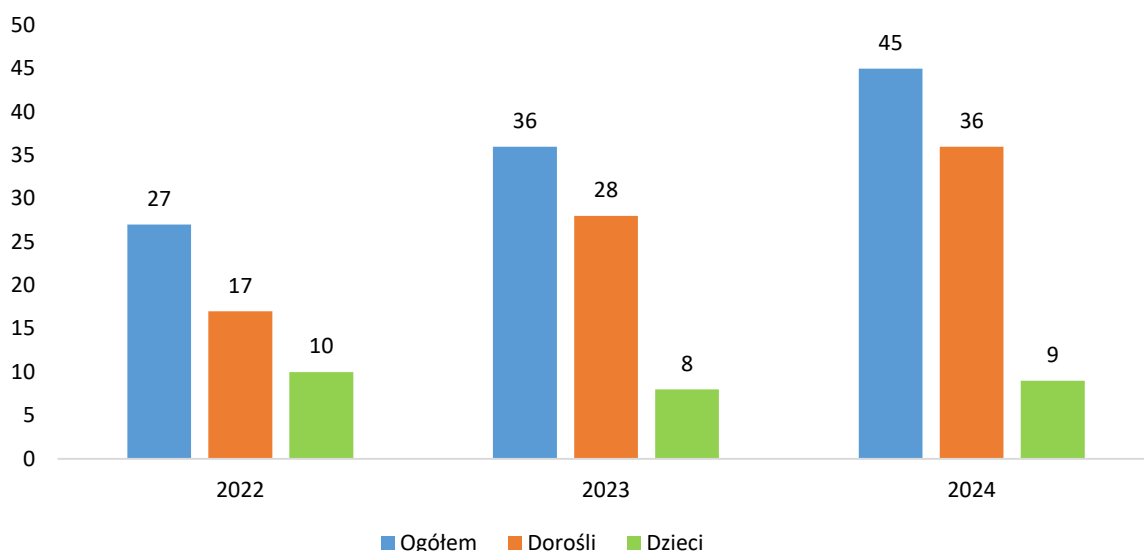

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Dofinansowaniem na zakup sprzętu rehabilitacyjnego objęto w 2024 roku 10 wniosków, w 2023 roku 2 wnioski, a w 2022 roku 7 wniosków. Łącznie na ten cel wydatkowano 39 688,28 zł.

W 2024 roku dofinansowaniem do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się objęto 45 wniosków, w tym 36 wniosków dotyczących osób dorosłych i 9 wniosków dotyczących dzieci. W porównaniu do 2022 roku liczba wniosków objętych dofinansowaniem wzrosła o 18.

Wykres 5. Liczba wniosków objętych dofinansowaniem do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w powiecie lidzbarskim w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Warto tu również wskazać, że w Programie Aktywny Samorząd realizowanym przez PCPR w Orniecie w ramach Modułu I w 2024 roku złożono 17 wniosków, w tym 14 wniosków na pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej oraz po 1 wnioskowi na pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania oraz na pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego oraz oprogramowania dla osób z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy. Spośród nich 15 wniosków rozpatrzono pozytywnie pod względem formalnym i przyznano dofinansowanie.

W Module II złożono 8 wniosków i podpisano 8 umów na pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W ramach rehabilitacji społecznej dofinansowywane są również zadania w obszarze sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. W 2024 roku było to zadanie realizowane przez Środowiskowy Dom Samopomocy w Lidzbarku Warmińskim, pn. „III Warsztaty muzyczne nad morzem – Jantar 2024”. Dofinansowaniem zostało objętych 25 osób, w tym 21 osoby z niepełnosprawnością i 4 opiekunów. Ponadto w 2024 roku podpisano 2 umowy na realizację zadania zleconego z 2 organizacjami, tj. Stowarzyszeniem Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „PROMYK” w Lidzbarku Warmińskim (9 016 zł) oraz z Lidzbarskim Stowarzyszeniem „Aktywni w Niepełnosprawności” w Lidzbarku Warmińskim (3 760 zł).

Jednym z zadań realizowanych przez PCPR w Ornece jest dofinansowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej w Ornece i Henrykowie. W 2024 roku środki PFRON przeznaczone na ten cel wynosiły 2 190 240 zł, natomiast środki Starostwa Powiatowego 243 360 zł. Dla porównania w 2022 roku było to odpowiednio 1 683 240 zł i 187 027 zł. Ponadto w 2024 roku w ramach realizacji programu „Wyrównywania różnic między regionami – obszar D” został zakupiony autobus przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych na potrzeby Caritas Eparchii Olsztyńsko-Gdańskiej z przeznaczeniem dla Warsztatów Terapii Zajęciowej w Henrykowie.

2.3. Osoby z niepełnosprawnościami na rynku pracy

Zadania powiatu w zakresie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych realizuje przede wszystkim Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim. W końcu grudnia 2024 roku w rejestrach tej instytucji znajdowało się 155 osób z niepełnosprawnościami, z czego 153 osoby miały status bezrobotnych, natomiast 2 osoby to poszukujący pracy i niepozostający w zatrudnieniu. Liczba bezrobotnych z niepełnosprawnościami stanowiła w grudniu 2024 roku 11,6% ogółu zarejestrowanych w PUP. Należy jednak pamiętać, że odsetek ten nie przedstawia całkowitej skali nieaktywności zawodowej tej grupy zawodowej. Większa część osób jest bowiem poza rejestrem urzędu pracy. Istotne jest również to, że osoby z niepełnosprawnościami są grupą dość trudną do aktywizacji, z uwagi na współwystępujące ze sobą niejednokrotnie bariery, wynikające nie tylko z niepełnosprawności, ale także z wieku, braku kwalifikacji czy doświadczenia zawodowego. Z drugiej strony nadal jest niewystarczająca świadomość pracodawców w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami, a istotną rolę mogą nadal odgrywać stereotypy dotyczące np. wydajności tych pracowników czy trudności z zapewnieniem bezpieczeństwa w miejscu pracy.

Tabela 4. Bezrobotni niepełnosprawni i poszukujący pracy (stan na 31 grudnia)

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Kobiety	51	75	105
Mężczyźni	51	57	50
Bezrobotni	99	130	153
Poszukujący pracy	3	2	2
Miasto	61	83	113
Wieś	41	49	42
Ogółem	102	132	155

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

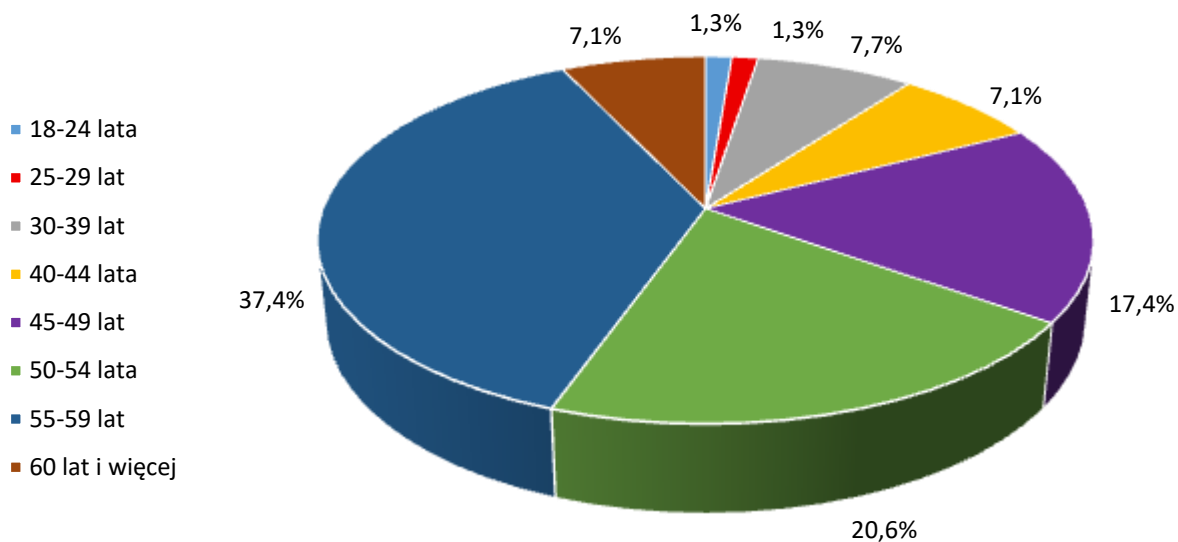
Warto zauważyć, że liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych i poszukujących pracy zarejestrowanych w PUP w Lidzbarku Warmińskim w latach 2022-2024 wykazywała tendencję wzrostową i w 2024 roku była wyższa o 53 osoby niż w 2022 roku.

Wśród zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami w 2024 roku było 50 mężczyzn (32,3%) oraz 105 kobiet (67,7%). Były to w większości osoby zamieszkujące obszary miejskie, co dotyczyło 113 osób (72,9%), podczas gdy wieś zamieszkiwały 42 osoby (27,1%). Znaczną większość sta-

nowią osoby bezrobotne, których odsetek w 2024 roku wyniósł 98,7% i blisko tej wartości oscyluje w każdym z analizowanych lat.

Struktura wiekowa osób z niepełnosprawnością w rejestrach PUP w Lidzbarku Warmińskim wskazuje na to, że zarejestrowane są głównie osoby w starszych grupach wiekowych. W końcu grudnia 2024 roku największy odsetek stanowiły osoby w wieku od 55 do 59 lat (37,4%), a następnie 50-54 lata (20,6%) i 45-49 lat (17,4%). Osoby w pozostałych grupach wiekowych stanowiły od 1,3% do 7,7% ogółu.

Wykres 6. Bezrobotni niepełnosprawni i poszukujący pracy według wieku (31 grudnia 2024 roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Większość niepełnosprawnych bezrobotnych oraz poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu to osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności. W 2024 roku stanowiły one 83,2% wszystkich zarejestrowanych, podczas gdy osoby o stopniu umiarkowanym 15,5%, a o stopniu znacznym 1,3%. Wśród przyczyn niepełnosprawności dominują upośledzenia narządu ruchu (49,7% w 2024 roku). Pozostałe przyczyny występują znacznie rzadziej i są to m.in. choroby psychiczne (12,9%), choroby narządu wzroku (5,8%) i upośledzenia umysłowe (5,2%).

Wśród niepełnosprawnych osób bezrobotnych i poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu znaczna większość to osoby, które poprzednio już pracowały. Ich odsetek w 2024 roku kształtował się na poziomie 98,1%. Doświadczenia zawodowe nie miało w tym czasie 3,2% zarejestrowanych, a kwalifikacji zawodowych 18,1%. Osoby pozostające długotrwale w ewidencji urzędu pracy stanowiły w 2024 roku 38,7% ogółu zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami.

2.4. Dzieci i młodzież ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Przytoczone wcześniej dane dotyczące orzeczeń wydawanych dzieciom i młodzieży przez Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wskazują corocznie na około 100 dzieci i młodzieży, które takie orzeczenia otrzymują. Najczęściej są one wydawane dzieciom w wieku od 8 do 16 lat, czyli

w okresie realizacji obowiązku szkolnego. Jest to okres, kiedy mogą ujawnić się pewne deficyty czy schorzenia, które powodują niepełnosprawność dziecka. Istotna jest tu rola szkół zarówno podstawowych, których prowadzenie leży w gestii Samorządów Gmin, jak i szkół ponadpodstawowych, które prowadzi Powiat. Ważna jest także rola Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej jako instytucji wspierającej rozwój dzieci i młodzieży, a także pomagającej rodzicom, opiekunom oraz nauczycielom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, edukacyjnych i rozwojowych.

W roku szkolnym 2023/2024 Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lidzbarku Warmińskim obejmowała swoim zasięgiem 5 024 dzieci i młodzieży z obszaru Lidzbarka Warmińskiego, gminy wiejskiej Lidzbark Warmiński i gminy Kiwity, natomiast Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornecie 2 327 dzieci i młodzieży z miasta i gminy Orneta oraz gminy Lubomino), a także 31 dzieci i młodzieży spoza powiatu. W tym czasie obie poradnie wydały łącznie:

- 23 dzieciom – orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania,
- 25 dzieciom – orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim,
- 41 dzieciom – orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – niepełnosprawność dziecka z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
- 10 dzieciom – orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – niepełnosprawność sprzężona (niepełnosprawność ruchowa, w tym z afazją);
- 21 dzieciom – orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym;
- 18 dzieciom – opinie o odroczeniu rozpoczęcia spełnienia przez dziecko obowiązku szkolnego;
- 313 dzieciom – opinie dotyczące objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole lub placówce;
- 28 dzieciom – opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju.

Z terapii psychologicznej w roku szkolnym 2023/2024 w obu poradniach korzystało 24 dzieci, a z logopedycznej – 32 dzieci. W roku 2022/2023 było to odpowiednio 30 i 37 dzieci, a 2021/2022 26 i 34 dzieci.

Liczby te wskazują na skalę dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w placówkach oświatowych w powiecie, które należy objąć konkretnymi i zindywidualizowanymi formami wsparcia w postaci m.in. zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, kształceniem specjalnym, wczesnym wspomaganie rozwoju czy indywidualnym nauczaniem.

2.5. Osoby z niepełnosprawnościami w systemie pomocy społecznej

Niepełnosprawność, w świetle ustawy o pomocy społecznej, stanowi jedną z przesłanek udzielania pomocy społecznej oraz jeden z dominujących powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom. W 2024 roku z pomocy z tego tytułu skorzystało 477 rodzin, w których były 743 osoby. W porównaniu do 2022 roku liczba rodzin spadła o 23 tj. o 4,6%, natomiast liczba osób w rodzinach zmniejszyła się o 69, tj. o 8,5%.

Tabela 5. Niepełnosprawność jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Powiat lidzbarski	500	812	482	801	477	743
Lidzbark Warmiński	203	291	200	278	200	268
Lidzbark Warmiński gm. w.	86	203	85	210	87	198
Orneta	146	211	129	199	118	172
Lubomino	44	71	42	69	43	66
Kiwity	21	36	26	45	29	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03.

Przyczyną niepełnosprawności, w tym biologicznej może być długotrwała i ciężka choroba. Jest to również jeden z głównych powodów korzystania przez mieszkańców powiatu z pomocy społecznej. W 2024 roku wsparcie z tego tytułu otrzymywały 664 rodziny, w których były 1 093 osoby. W porównaniu do 2022 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 45, tj. o 6,3%, natomiast liczba osób w rodzinach spadła o 40, tj. o 3,5%.

Tabela 6. Długotrwała i ciężka choroba jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu lidzbarskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Powiat lidzbarski	709	1133	687	1101	664	1093
Lidzbark Warmiński	311	443	296	415	288	407
Lidzbark Warmiński gm. w.	91	219	94	243	106	265
Orneta	231	337	218	303	198	291
Lubomino	49	87	53	91	47	87
Kiwity	27	47	26	49	25	43

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03.

Warto tu nadmienić, że spadek liczby mieszkańców czy rodzin, którzy korzystają z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności czy długotrwałej choroby nie oznacza, że mieszkańcy powiatu doświadczają mniej tych problemów. One nadal istnieją, w skali większej niż pokazują statystyki pomocy społecznej, ponieważ nie każda osoba, która doświadcza niepełnosprawności bądź choroby chce lub może (np. ze względu na kryterium dochodowe) korzystać ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej. Dlatego te dane należy traktować jako jeden z aspektów pomocy i wsparcia tych osób, natomiast odzwierciedlają one jedynie część skali problemu. Spadek liczby osób korzystających z pomocy z tych dwóch powodów wiąże się natomiast z ogólną tendencją spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej, z powodu np. poprawy sytuacji materialnej, niespełnienia kryterium dochodowego, podjęcia pracy, zgonów lub innych powodów.

3. Potencjał instytucjonalny powiatu w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami

Zadania Powiatu Lidzbarskiego w obszarze rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece. Są one współfinansowane przez PFRON i koncentrują się wokół dofinansowania uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych; zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze; likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych; dofinansowania sportu, kultury i rekreacji osób niepełnosprawnych; dofinansowania warsztatów terapii zajęciowej. Zakres działania PCPR jest jednak większy i obejmuje również działania z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz ustawy o pomocy społecznej.

Dodatkowym działaniem w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, realizowanym przez PCPR w Ornece, finansowanym ze środków PFRON jest program „Aktywny Samorząd”. Program ten realizowany jest w dwóch modułach:

- I. Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych, w tym:

OBSZAR B – likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informacyjnym

OBSZAR E – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej.

- II. Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Ponadto, w ramach umowy z PFRON podpisanej w 2024 roku, PCPR realizował program „Wyrównywanie różnic między regionami III – obszar D”.

Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami realizowana jest przede wszystkim przez Powiatowy Urząd Pracy w Lidzbarku Warmińskim. Jest to instytucja publicznych służb zatrudnienia, realizująca zadania polegające m.in. na pozyskiwaniu i realizowaniu ofert pracy, rejestrowaniu bezrobotnych i poszukujących zatrudnienia, a także organizowaniu i finansowaniu form pomocy określonych w ustawie, w szczególności pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkoleń, staży oraz prac interwencyjnych i robót publicznych. Dotyczy to również osób z niepełnosprawnościami, zarejestrowanych w PUP.

Od stycznia 2008 roku na terenie Powiatu funkcjonuje Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Lidzbarku Warmińskim. Jest to placówka wsparcia dziennego typu mieszanego – A - dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz B - dla osób upośledzonych umysłowo. Dysponuje miejscami dla 35 osób. Funkcjonują tu również gminne ŚDS-y, tj. Środowiskowy Dom Samopomocy przy MOPS-ie w Lidzbarku Warmiński, oferujący wsparcie dla 33 osób.; Środowiskowy Dom Samopomocy w Wolnicy, którego organem prowadzącym jest Gmina Lubomino (50 miejsc) oraz Środowiskowy Dom Samopomocy w Henrykowie, będący placówką prowadzoną przez Caritas Eparchii Olsztyńsko-Gdańskiej (45 miejsc).

Kolejną formą instytucjonalną są Warsztaty Terapii Zajęciowej, które prowadzą terapię i rehabilitację swoich podopiecznych w pracowniach (np. gospodarstwa domowego, aktywności

życiowej, rękodzieła, plastyki), a także zapewniają różne pośrednie formy zajęć aktywizujących i imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych. Na terenie Powiatu Lidzbarskiego funkcjonują 2 Warsztaty Terapii Zajęciowej: WTZ w Ornece przy Orneckim Stowarzyszeniu Wspierania Osób Niepełnosprawnych oraz WTZ w Henrykowie przy Caritas Eparchii Olsztyńsko-Gdańskiej.

Na poziomie gmin podstawowe zadania z zakresu pomocy i wsparcia na rzecz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami wykonuje 5 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, tj.

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim;
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ornece;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kiwitach;
- Centrum Usług Społecznych w Lubominie.

Zadania OPS, w świetle art. 15 Ustawy o pomocy społecznej, polegają na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. CUS natomiast tworzony jest w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług poprzez przekształcenie OPS jako aktualnie zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym.

W obszarze pracy z rodziną oraz dziećmi i młodzieżą istotną rolę pełnią Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne. Są to placówki oświatowo-wychowawcze, których celem jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna. Poradnie zapewniają profesjonalną pomoc psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną i inną dzieciom, młodzieży, rodzicom oraz nauczycielom. Na terenie powiatu działa Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lidzbarku Warmińskim oraz Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ornece.

Warto też w tym miejscu wskazać, że niektóre zadania w obszarze usług skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin mogą realizować podmioty ekonomii społecznej. Aktualnie oba Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone są przez organizacje pozarządowe, tj. Orneckie Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych oraz Caritas Eparchii Olsztyńsko-Gdańskiej. Ponadto organizacje realizują zadania zlecone w tym obszarze – są to: Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „PROMYK” w Lidzbarku Warmińskim oraz Lidzbarskie Stowarzyszenie „Aktywni w Niepełnosprawności” w Lidzbarku Warmińskim.

Wymienione wyżej instytucje i organizacje będą stanowić głównych realizatorów *Programu*. Mogą również stanowić adresatów niektórych działań, w takim stopniu, w jakim będzie to służyło realizacji celów. Głównymi adresatami są natomiast osoby z niepełnosprawnościami, ich rodziny oraz środowisko lokalne.

4. Cele i kierunki działań

Część wdrożeniowa niniejszego Programu została usystematyzowana poprzez cele: główny i szczegółowe. W ramach każdego celu szczegółowego określono katalog niezbędnych działań, przy czym należy zaznaczyć, że nie ma on charakteru zamkniętego. Oznacza to, że jeżeli w trakcie realizacji Programu pojawią się inne pomysły i projekty wpisujące się w jego cele, to również powinny zostać wzięte pod uwagę.

Cel główny Programu brzmi:

Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin zamieszkujących powiat lidzbarski

Cele szczegółowe odnoszą się do sześciu priorytetów, które w wyniku przeprowadzonej diagnozy uznano za najistotniejsze w kontekście funkcjonowania i jakości życia osób z niepełnosprawnością. Każdy z priorytetów stanowi odrębny obszar, jednak realizacja działań zaplanowanych w jego ramach będzie wpływała również na stopień osiągnięcia celów i rezultatów w pozostałych priorytetach, a w konsekwencji – na realizację celu głównego.

Priorytety i cele szczegółowe są następujące:

Priorytet I. Świadomość społeczna

- Cel szczegółowy 1. Zwiększanie świadomości społecznej w zakresie zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności oraz praw i potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Priorytet II. Codzienne funkcjonowanie

- Cel szczegółowy 2. Bezpośrednie wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w codziennym funkcjonowaniu

Priorytet III. Likwidacja barier

- Cel szczegółowy 3. Kształtowanie przestrzeni osobistej i publicznej wolnej od barier oraz dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami

Priorytet IV. Rozwój dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami

- Cel szczegółowy 4. Kreowanie warunków rozwoju dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, w szczególności w systemie edukacji

Priorytet V. Aktywność zawodowa

- Cel szczegółowy 5. Zwiększenie aktywności zawodowej oraz dostępu osób z niepełnosprawnościami do rynku pracy

Priorytet VI. Aktywność społeczna

- Cel szczegółowy 6. Tworzenie warunków rozwoju aktywności osób z niepełnosprawnościami w różnych obszarach życia społecznego

Priorytet VII. System wsparcia osób z niepełnosprawnością

- Cel szczegółowy 7. Wzmocnienie potencjału instytucji i organizacji zaangażowanych w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Priorytet I. Świadomość społeczna

Świadomość społeczna stanowi zbiór norm, wyobrażeń, opinii i poglądów, wspólnych dla większości danej społeczności. Jej stan wpływa, często w sposób nieuświadomiony, na postrzeganie siebie przez członków wspólnoty; na stosunek do innych osób, w tym słabszych, z niepełnosprawnością czy o innym kolorze skóry; na styl i dynamikę życia, a także na uznawanie oraz wypełnianie swoich praw i obowiązków. W zakresie działań na rzecz osób z niepełnosprawnością, w ramach Priorytetu I. *Świadomość społeczna* ujęte zostały trzy główne zagadnienia:

- 1) profilaktyka ukierunkowana na zapobieganie niepełnosprawności oraz chorobom mogącym ją powodować, w tym również poprzez promowanie zdrowego stylu życia oraz bezpieczeństwa w najbliższym otoczeniu;
- 2) przełamywanie stereotypów dotyczących osób z niepełnosprawnościami, wpływających na ich postrzeganie w społeczeństwie;
- 3) wiedza w zakresie praw i potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym możliwości ich wsparcia.

Działania realizowane w ramach wskazanych wyżej obszarów wzajemnie się uzupełniają i stanowią podstawę interwencji we wszystkich pozostałych priorytetach. Mają one przygotowywać lokalne środowisko, w tym mieszkańców i przedstawicieli władz, do przyjmowania postaw akceptacji i tolerancji, a także aktywnego włączania osób z niepełnosprawnością w różnych obszarach życia społecznego. Istotne jest, aby angażować w te działania także osoby z niepełnosprawnością, szczególnie działając na zwiększanie ich świadomości w obszarze przysługujących im uprawnień.

Cel szczegółowy 1.

Zwiększanie świadomości społecznej w zakresie zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności oraz praw i potrzeb osób z niepełnosprawnościami

1.	Edukacja prozdrowotna mieszkańców powiatu dotycząca nawyków żywieniowych, aktywności fizycznej, zapobiegania chorobom oraz wczesnego ich wykrywania, realizowana m.in. w formie spotkań ze specjalistami, programów edukacyjnych, a także promocji w mediach.
2.	Realizacja i promocja działań edukacyjnych skierowanych do osób planujących założenie rodziny oraz spodziewających się dziecka, w zakresie m.in. prawidłowych zachowań zdrowotnych, profilaktyki wrodzonych wad rozwojowych, zagrożeń związanych z niewłaściwymi nawykami i uzależnieniami.
3.	Realizacja i promocja kompleksowych programów profilaktycznych i diagnostycznych zmierzających do eliminowania zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, a także rehabilitacji leczniczej w kontekście aktywności zawodowej.
4.	Inicjowanie, organizowanie i włączanie się w działania służące promocji praw osób

	z niepełnosprawnościami oraz kształtowaniu wolnego od stereotypów wizerunku osoby z niepełnosprawnościami, w tym m.in. poprzez kampanie informacyjne oraz promowanie aktywności i osiągnięć osób z niepełnosprawnościami.
5.	Działania informacyjno-edukacyjne w zakresie upowszechniania praw i uprawnień osób z niepełnosprawnościami oraz sposobów ich realizacji, w tym m.in. poprzez rozpowszechnianie ulotek, plakatów i broszur informacyjnych oraz włączanie się w ogólnopolskie kampanie i akcje informacyjno-edukacyjne.
6.	Promowanie wśród mieszkańców bezpieczeństwa w najbliższym otoczeniu, w tym na drodze, poprzez m.in. spotkania i pogadanki z policją, strażą pożarną i inspekcjami powiatowymi, organizację konkursów wiedzy o ruchu drogowym, rozdawanie mieszkańcom odblasków oraz prowadzenie kursów pierwszej pomocy.
Oczekiwane rezultaty	<ol style="list-style-type: none"> 1) Pogłębienie świadomości społeczeństwa w zakresie zdrowego stylu życia oraz zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności. 2) Zwiększenie wrażliwości społecznej na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. 3) Wzmocnienie wśród mieszkańców przekonań i postaw akceptacji różnorodności oraz tolerancji. 4) Zwiększenie wiedzy społeczeństwa w obszarze praw osób z niepełnosprawnościami i możliwości ich realizacji.
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet II. Codzienne funkcjonowanie

Najbliższym każdej osobie środowiskiem jest jej gospodarstwo domowe, na które składają się członkowie rodziny oraz miejsce zamieszkania. Szczególnie ważne w przypadku osoby z niepełnosprawnościami jest funkcjonowanie w rodzinie, która potrafi ją wesprzeć, jest świadoma swoich możliwości i ograniczeń, a w razie potrzeby ma wsparcie z zewnątrz.

Priorytet *Codzienne funkcjonowanie* odnosi się do jakości codziennego, domowego i rodzinnego życia osób z niepełnosprawnościami, w szczególności wymagających wsparcia. Obejmuje działania służące ich wsparciu poprzez zewnętrzne usługi opiekuńcze i wsparcie w wykonywaniu podstawowych czynności, a także usługi asystenckie wspierające osoby z niepełnosprawnością w prowadzeniu możliwie samodzielnego życia. Ponadto ważne jest objęcie wsparciem rodzin, w których funkcjonują osoby z niepełnosprawnościami, głównie w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczych i pielęgnacyjnych, ale także poprzez wzmocnienie ich kompetencji, więzi oraz budowanie pozytywnych relacji w rodzinie. Poprawie jakości codziennego funkcjonowania służy również zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami możliwie szerokiego dostępu do rehabilitacji i usług rehabilitacyjnych.

W ramach niniejszego Priorytetu ujęto wobec powyższego następujące kwestie:

- 1) bezpośrednie wsparcie opiekuńcze i asystenckie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania;
- 2) wsparcie rodzin osób z niepełnosprawnościami;
- 3) dostęp do rehabilitacji i usług rehabilitacyjnych.

Cel szczegółowy 2. Bezpośrednie wsparcie osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin w codziennym funkcjonowaniu

1.	Współpraca z gminami w zakresie realizacji i promocji usług społecznych na rzecz osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym np. usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, teleopieki, usług transportowych.
2.	Realizacja i promocja usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami, mających na celu zapewnienie niezależnego życia i możliwości samostanowienia poprzez wspieranie ich w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, w tym asysty domowej, wsparcia komunikacyjnego, wsparcia w kontaktach z instytucjami oraz w spędzaniu czasu wolnego.
3.	Realizacja i promocja usług wspierających rodziny osób z niepełnosprawnościami, służących podnoszeniu ich umiejętności opiekuńczych i pielęgnacyjnych (w tym np. warsztaty edukacyjne, spotkania ze specjalistami, grupy wsparcia).
4.	Realizacja i wspieranie inicjatyw i usług polegających na zapewnieniu opieki wytechnieniowej opiekunom osób z niepełnosprawnościami.

5.	Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności psychologiczne i rodzinne dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
6.	Wspieranie organizacji i promowanie pomocy sąsiedzkiej oraz usług wolontariackich dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
7.	Realizacja dofinansowań do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych
8.	Ułatwianie osobom z niepełnosprawnościami udziału w turnusach rehabilitacyjnych.
9.	Tworzenie i prowadzenie mieszkań wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami.
Oczekiwane rezultaty	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami niezależnego życia w miejscu ich zamieszkania. 2) Promowanie nowoczesnych technologii w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami, starszych i niesamodzielnych. 3) Kompleksowe wsparcie i wzmocnienie rodzin w codziennej opiece nad osobami z niepełnosprawnościami. 4) Zwiększenie dostępu do sprzętu rehabilitacyjnego
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet III. Likwidacja barier

We współczesnym ujęciu, jako powód powstawania ograniczeń w aktywności osób z niepełnosprawnością, wskazuje się organizację społeczeństwa nie uwzględniającą w dostatecznym stopniu ich potrzeb, oczekiwań i możliwości. Niepełnosprawność postrzegana jest więc nie tyle ze względów biologicznych, ale stanowi rezultat barier w otoczeniu, które ograniczają lub uniemożliwiają aktywność osobom, nie mogącym samodzielnie ich pokonać. Z tego względu likwidacja barier została ujęta w osobnym priorytecie, jest ona jednak również pośrednim rezultatem działań w ramach pozostałych priorytetów. Dzięki przełamywaniu stereotypów dotyczących osób z niepełnosprawnością, zdobywaniu przez nie kwalifikacji adekwatnych do potrzeb rynku pracy i doświadczenia zawodowego oraz zwiększaniu dostępu do usług publicznych na równi z osobami pełnosprawnymi, jednocześnie zmniejszeniu bądź likwidacji ulegają także bariery w różnych sferach życia.

W ramach Priorytetu III. *Likwidacja barier* odniesiono się do wszystkich występujących bądź potencjalnych barier architektonicznych, komunikacyjnych, transportowych i społecznych, leżących zarówno po stronie osoby z niepełnosprawnością, jak i jej otoczenia.

Cel szczegółowy 3. Kształtowanie przestrzeni osobistej i publicznej wolnej od barier oraz dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami

1.	Przystosowanie funkcjonowania instytucji użyteczności publicznej do potrzeb i ograniczeń osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w szczególności poprzez zaopatrzenie budynków w oznakowanie i urządzenia ułatwiające osobom z niepełnosprawnościami komunikację, a także zapewnienie odpowiedniej obsady stanowisk przez pracowników posługujących się językiem migowym.
2.	Zapewnienie dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami.
3.	Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni publicznej poprzez m.in. budowę podjazdów, montaż wind, wyrównywania różnic poziomów w podłodze.
4.	Likwidacja barier transportowych w przestrzeni publicznej poprzez m.in. budowę miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami, zakup środków transportu przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami, przystosowanie przejść dla pieszych do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową czy niedowidzących lub niewidzących.
5.	Działania na rzecz tworzenia różnych form mieszkalnictwa, w tym mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami.
6.	Upowszechnianie informacji o dostępnych programach i formach pomocy dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, poprzez m.in. udzielanie ich przez pracowni-

	ków instytucji, zamieszczanie artykułów w mediach oraz rozpowszechnianie ulotek czy broszur informacyjnych.
7.	Zapewnianie informacji o dostępności w miejscach publicznych poprzez m.in. tablice informacyjne oraz aplikacje i strony internetowe.
Oczekiwane rezultaty	<ol style="list-style-type: none"> 1) Poprawa jakości codziennego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w domowym środowisku. 2) Zwiększenie samodzielności i uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym poprzez likwidację barier w przestrzeni publicznej. 3) Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do obiektów użyteczności publicznej.
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet IV. Rozwój dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami

Szczególnie ważne w obszarze działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami jest wsparcie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży. Niektórym niepełnosprawność towarzyszy od urodzenia, u niektórych pewne zaburzenia i ograniczenia sprawności zostały zdiagnozowane w późniejszym wieku. W wielu przypadkach ważne jest, aby rozpoznanie nastąpiło jak najszybciej, co pozwoli wdrożyć nie tylko odpowiednie leczenie i rehabilitację, ale również przygotować dziecko i rodzinę do funkcjonowania w określonych warunkach. Niepełnosprawność nie powinna stanowić ograniczenia w dostępie do edukacji czy realizacji zainteresowań. Stąd w Priorytecie IV zaplanowano działania zarówno na rzecz wczesnego diagnozowania zaburzeń rozwojowych, jak i możliwie najpełniejszego dostępu do edukacji oraz możliwości rozwoju na równi z innymi dziećmi.

Cel szczegółowy 4. Kreowanie warunków rozwoju dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, w szczególności w systemie edukacji

1.	Inicjowanie oraz włączanie się w realizację programów wczesnego rozpoznawania i diagnozowania zaburzeń rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami.
2.	Umożliwianie dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami podjęcia nauki w najkorzystniejszych dla nich warunkach, w tym w placówkach kształcenia specjalnego, w oddziałach i klasach integracyjnych lub poprzez nauczanie indywidualne.
3.	Systematyczna diagnoza dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, wskazująca na ich potencjał rozwojowy, mająca na celu dostosowanie do ich możliwości psychofizycznych treści, metod i organizacji nauczania.
4.	Współpraca placówek oświatowych z rodzicami w zakresie indywidualnego wsparcia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
5.	Umożliwianie i zachęcanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do udziału zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych, służących wzmocnieniu postaw obywatelskich oraz kompetencji prospołecznych, a także rozwojowi zainteresowań.
6.	Wdrażanie i stosowanie nowoczesnych rozwiązań wspomagających proces nauczania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
7.	Zapewnienie pomocy psychologicznej, terapeutycznej i logopedycznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin.
8.	Organizacja wydarzeń, imprez, konkursów i zawodów dla dzieci i młodzieży, służących integracji grupy rówieśniczej, w tym dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, przełamaniu stereotypów i kształtowaniu postaw empatii, akceptacji i tolerancji.
Oczekiwane rezultaty	1) Zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do systemu oświaty i edukacji.

	<ul style="list-style-type: none">2) Integracja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami z grupami rówieśniczymi i środowiskiem szkolnym.3) Wzmocnienie kompetencji społecznych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.4) Wzmocnienie systemu oświaty i edukacji na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet V. Aktywność zawodowa

Obszar aktywności zawodowej stanowi jeden z tych, w których najsilniej ujawniają się bariery w funkcjonowaniu osób z niepełnosprawnościami. Bezrobotni i poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu niepełnosprawni stanowią niewielki odsetek w strukturze lokalnego bezrobocia, jednak są to osoby, których aktywizacja stanowi poważne wyzwanie. Niejednokrotnie, poza niepełnosprawnością, która jest głównym czynnikiem zaliczenia do grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy, można w ich przypadku mówić również o kwalifikacjach nieadekwatnych do rynku pracy, braku doświadczenia zawodowego czy zbyt młodym lub zbyt dojrzałym wieku. Ponadto zatrudnienie osoby z niepełnosprawnościami wymaga podjęcia przez pracodawcę działań w kierunku dostosowania miejsca pracy do jej potrzeb. Z tego względu działania w ramach Priorytetu V. *Aktywność zawodowa* powinny służyć efektywnej aktywizacji osób z niepełnosprawnościami i zwiększania ich szans na rynku pracy, a z drugiej strony – zachęcaniu pracodawców do ich zatrudniania.

Cel szczegółowy 5. Zwiększenie aktywności zawodowej oraz dostępu osób z niepełnosprawnościami do rynku pracy

1.	Prowadzenie poradnictwa dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w zakresie wyboru kierunku kształcenia i ukierunkowania zawodowego.
2.	Systematyczna diagnoza pod kątem bezrobocia i stanu zatrudnienia, a także zapotrzebowania pracodawców na kwalifikacje w kontekście możliwości aktywizacji osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.
3.	Pozyskiwanie i realizowanie ofert pracy, w tym również dla osób z niepełnosprawnościami.
4.	Organizowanie i finansowanie form pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem ich potrzeb i możliwości.
5.	Dofinansowanie ze środków PFRON do tworzenia nowych miejsc pracy lub dostosowania już istniejących stanowisk do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, a także wsparcie finansowe osób z niepełnosprawnością zakładających działalność gospodarczą.
6.	Organizacja spotkań osób z niepełnosprawnościami z doradcą zawodowym, pośrednikiem pracy i lokalnymi pracodawcami, w tym podczas Targów Pracy.
7.	Zwiększenie bazy szkoleń i kursów zawodowych ukierunkowanych na potrzeby osób z niepełnosprawnościami rynku pracy.
8.	Propagowanie idei ekonomii społecznej oraz powstania przedsiębiorstw społecznych, z uwzględnieniem zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

9.	Inicjowanie i włączanie się w kampanie służące promocji zatrudniania osób z niepełnościami, przełamywaniu stereotypów ich dotyczących oraz podkreśleniu pozytywnych konsekwencji zatrudniania pracowników z niepełnościami.
10.	Upowszechnianie dobrych praktyk aktywizacji zawodowej osób z niepełnościami, w tym elastycznych form zatrudnienia.
Oczekiwane rezultaty	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększenie liczby niepełnosprawnych bezrobotnych oraz poszukujących pracy, którzy podejmują zatrudnienie. 2) Zmniejszenie skali wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem osób z niepełnościami poprzez różnorodne formy aktywizacji zawodowej. 3) Kreowanie u osób z niepełnościami postaw aktywności, elastyczności i przedsiębiorczości na rynku pracy. 4) Zachęcenie pracodawców do zatrudniania osób z niepełnościami.
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet VI. Aktywność społeczna

Zaangażowanie społeczne mieszkańców, w tym również osób z niepełnosprawnościami, może przyjmować różnorodne formy, poczynając od udziału w referendach i konsultacjach, poprzez filantropię i wolontariat, a kończąc na formalnym członkostwie oraz pełnieniu funkcji zarządczych w podmiotach ekonomii społecznej, w tym w szczególności w organizacjach pozarządowych. Jest to obszar, w którym aktywność daje korzyści zarówno adresatom działań, jak i ich realizatorom, przy czym nie chodzi tu o korzyści finansowe czy materialne. Zaangażowanie może bowiem przynieść realną zmianę w otoczeniu bądź poprawę jakości czyjegoś życia. Jest też ważne dla osoby, która je przejawia – może wiązać się z poczuciem przynależności do wspólnoty, tworzeniem relacji opartych na zaufaniu i wspólnym działaniu, a niejednokrotnie po prostu z aktywnym spędzaniem wolnego czasu.

Aktywność społeczna jest ważna również w przypadku osób z niepełnosprawnościami. Ograniczenia sprawności jej nie umożliwiają, a często zaangażowanie daje sens i siłę do życia, wzmacnia i rozwija człowieka. Z tego względu ważne jest promowanie aktywności osób z niepełnosprawnościami, a także wzmacnianie ich w działaniu.

Cel szczegółowy 6. Tworzenie warunków rozwoju aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami

1.	Podejmowanie działań na rzecz aktywnej integracji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami.
2.	Upowszechnianie wolontariatu wśród osób z niepełnosprawnościami jako formy aktywnego spędzania czasu, pomocy innym oraz zaangażowania na rzecz środowiska lokalnego.
3.	Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych osób i dla rodzin osób z niepełnosprawnością.
4.	Promowanie i umożliwianie osobom z niepełnosprawnościami aktywnego spędzania czasu poprzez organizację różnorodnych zajęć, spotkań, warsztatów, wyjazdów, wyjść do kina/teatru, w tym poprzez usługi asystenta osobistego.
5.	Realizacja działań mających na celu integrację osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów i rodzin ze środowiskiem lokalnym poprzez organizację i dofinansowanie wydarzeń o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, rekreacyjnym i turystycznym.
6.	Działania na rzecz umożliwiania osobom z niepełnosprawnością uczestnictwa w lokalnych wydarzeniach, np. poprzez zapewnienie asystenta, transportu, włączenie osób z niepełnosprawnością w organizację wydarzeń itp.
Oczekiwane rezultaty	1) Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym osób z niepełnosprawnościami poprzez aktywny udział w życiu społecznym.

	2) Wzmocnienie osób z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu w lokalnym środowisku. 3) Integracja osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin ze społecznością lokalną.
Okres realizacji	2026-2033

Priorytet VII. System wsparcia osób z niepełnosprawnościami

Działania zaplanowane do realizacji w ramach wszystkich poprzednich priorytetów ukierunkowane są zasadniczo na osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny i najbliższe otoczenie. Priorytet VII obejmuje natomiast zadania instytucji i organizacji zaangażowanych w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Mają one na celu wzmocnienie potencjału tych podmiotów służące efektywnej i sprawnej realizacji tych działań.

Cel szczegółowy 7. Wzmocnienie potencjału instytucji i organizacji zaangażowanych w działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami

1.	Rozwój istniejących oraz zainicjowanie utworzenia nowych gminnych i powiatowych placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami.
2.	Wsparcie działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej, w szczególności poprzez dofinansowywanie jej ze środków Samorządu Powiatu.
3.	Realizacja i uczestnictwo w różnych działaniach edukacyjnych, służących zwiększaniu kompetencji osób pracujących i działających w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. szkoleń, warsztatów, konferencji, seminariów, wizyt studyjnych itp.
4.	Wspieranie działań organizacji pozarządowych w zakresie rehabilitacji społecznej, integracji i budowania pozytywnych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. poprzez uwzględnianie obszaru wsparcia osób z niepełnosprawnościami w programach współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz zlecenie i wspieranie realizacji zadań publicznych w tym zakresie przez organizacje.
5.	Współpraca organów administracji publicznej, placówek oświatowych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów życia społeczno-gospodarczego na rzecz inicjatyw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami i przeciwdziałania ich wykluczeniu.
6.	Wspieranie różnych form dialogu społecznego, w tym poprzez efektywną działalność Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych.
Oczekiwane rezultaty	1) Rozwój bazy instytucjonalnej w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami. 2) Zwiększenie kompetencji pracowników i wolontariuszy realizujących zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami. 3) Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych oraz dialogu społecznego i współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
Okres realizacji	2026-2033

5. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033 będzie służył odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu zostały osiągnięte zakładane rezultaty jego realizacji. Powinien być przeprowadzany corocznie przez Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie, na podstawie danych i informacji, będących w posiadaniu PCPR, jak również pozyskanych z poszczególnych podmiotów zaangażowanych we wdrażanie Programu (m.in. Starostwo Powiatowe, PUP, OPS-y, organizacje pozarządowe). Powinny to być dane roczne z uwzględnieniem ich dostępności na moment przeprowadzania monitoringu. Weryfikacji będą podlegać wskaźniki Programu wskazane w poniższej tabeli.

Wskaźniki monitoringu Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Lidzbarskim na lata 2026-2033

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych
1.	Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w danym roku kalendarzowym, w tym: - dla osób przed 16 rokiem życia - dla osób powyżej 16 roku życia	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności
2.	Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych	PCPR
3.	Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	PCPR
4.	Liczba zadań publicznych zrealizowanych w ramach dofinansowania sportu, kultury, rekreacji osób niepełnosprawnych	PCPR
5.	Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się	PCPR
6.	Liczba dofinansowanych Warsztatów Terapii Zajęciowej	PCPR
7.	Liczba niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy w rejestrze PUP (na dzień 31.12), w tym: - kobiety - mężczyźni - bezrobotni - poszukujący pracy - zamieszkujący miasto - zamieszkujący obszary wiejskie	PUP
8.	Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności	OPS
9.	Liczba osób otrzymujących zasiłek okresowy z OPS z tytułu niepełnosprawności	OPS
10.	Liczba uczniów z orzeczeniem o niepełnosprawności w szkołach w powiecie	Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin/Miejskie

11.	Liczba orzeczeń i opinii wydanych w ramach Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej	Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
12.	Liczba placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami	Powiat, gminy

Katalog wskaźników ujęty w tabeli obejmuje w dużej mierze wskaźniki przekrojowe, których analiza ma na celu scharakteryzowanie ogólnej sytuacji osób z niepełnosprawnością oraz postępów w ich rehabilitacji społecznej i zawodowej. Ma on charakter otwarty, co oznacza, że można go uzupełniać o dodatkowe wskaźniki, jeśli zajdzie taka potrzeba. Raport z monitoringu powinien zawierać również opis działań zrealizowanych w ramach Programu.

Regularna weryfikacja stanu realizacji poszczególnych zadań pozwoli uchwycić różnice pomiędzy przyjętym planem a jego faktycznym wykonaniem, przy czym analizowane powinny być informacje o charakterze zarówno ilościowym jak i jakościowym, w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało wykonane?”. Istotną rolę w procesie monitoringu wskaźników (podobnie jak i w trakcie realizacji zadań merytorycznych) odgrywać będzie współpraca międzyinstytucjonalna. Nie chodzi bowiem tylko o pozyskanie danych niezbędnych do określenia stanu osiągniętych wskaźników, ale również o wspólną ewaluację jakości podejmowanych działań. W procesie całościowej oceny Programu możliwe jest wykorzystanie pytań ewaluacyjnych, np.:

- w jakim stopniu zakładane cele zostały osiągnięte?
- czy Program przyczynił się do rozwiązania lub zminimalizowania zdiagnozowanych problemów?
- jakie były sukcesy, a jakie przeszkody napotkało wdrażanie Programu?
- czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów?
- czy podobne efekty można było osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?
- czy zrealizowane w ramach Programu inicjatywy pobudziły kolejne przedsięwzięcia?
- czy osiągnięte efekty nie zostały uzyskane kosztem pogorszenia sytuacji osób i instytucji nie objętych programem?

Ewaluacja Programu powinna zostać przeprowadzona najpóźniej w ostatnim roku jego realizacji, a jej wyniki posłużą zaplanowaniu efektywnych i skutecznych działań w następnej perspektywie czasowej.

6. Główne źródła finansowania

Działania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych mogą być finansowane z następujących źródeł:

- Państwowy Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur
- Budżety Samorządu Powiatu i Samorządów Gmin,
- Budżet Wojewody Warmińsko-Mazurskiego,
- Programy grantowe dostępne dla organizacji pozarządowych.